

Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus

Tiedote ja poimintoja vuodelta 2014

SONet BOTNIA:n ajankohtaistiedotteessa välitetään tietoa sosiaalialan, osaamiskeskuksen ja SONet BOTNIA:n toiminta-alueen ajankohtaisista asioista. Tiedote julkaistaan noin 1-2 kertaa vuodessa. Se lähetetään sähköisesti alueen sosiaali- ja perusturvajohdolle ja muille osaamiskeskuksen sosiaalialan käytännön, koulutuksen ja tutkimus- ja kehitystoiminnan yhteistyökumppaneille. Jos haluat saada SONet BOTNIA:n ajankohtaistiedotteen, ilmoitathan siitä kehitysjohtaja arto.rautajoki@seamk.fi. Ilmoitathan myös muuttuneet yhteystietosi tai tiedon, jos haluat pois jake-lulistalta. Ajankohtaistiedotetta voi välittää eteenpäin tai tulostaa työyhteisön nähtäväksi. Yllä ole-vaan osoitteeseen voit myös ilmoittaa edelleen tiedotettavaksi alueella tapahtuvia sosiaalialan ajankohtaisia asioita esimerkiksi kokouksia, koulutuksia, julkaisuja, tutkimuksia, alkaneita hankkei-ta, hyviä käytäntöjä, uusia innovaatioita ja näkökulmia.

Sote-uudistus tarvitsee kansalaisten ääntä ja vaikuttamismahdollisuuksia

Sosiaalihuoltolakeja samoin kuin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakeja uudistetaan haastavassa yhteiskunnallisessa tilanteessa. Terveys- ja hyvinvointierot eri väestöryhmien ja alueiden välillä kasvavat, työttömyys, toimeentulo-ongelmat, hoitoon pääsyn vaikeudet sekä sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien kasautuminen koskettavat tämänkin joulun alla monen kansalaisen arkea. Samanaikaisesti yhteiskunnan taloudelliset resurssit vastata niihin ovat merkittävästi supistuneet.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa haasteisiin haetaan ratkaisua integraatiosta: sosiaalihuollon, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteensovittamisesta. Uudistuksen edetessä painopiste on siirtynyt hallinnon järjestämiseen, vaikka sen keskiössä piti olla kansalaisen, asiakkaan. Rakenteita tärkeämpää on kuitenkin toiminnan sisältö: miten pystymme tukemaan riittävän varhain, edistämään hyvinvointia ja harjoittamaan palvelutarpeiden kasvua ehkäisevää sosiaalipolitiikkaa.

Sosiaalialalla on useita samanaikaisesti voimaantulevia lakiuudistuksia, joista merkittävin on Sosiaalihuoltolaki. Samanaikaisesti koko alan suuren rakenteellisen, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisen uudistuksen kanssa, toteutuu sosiaalihuoltolain uudistuksen seurauksena merkittäviä sisällöllisiä uudistuksia palveluissa. Sosiaali- ja terveydenhuollon integraation rinnalla suuri osa sosiaalialan lainsäädännöstä on uudistusten kohteena: vammaispalvelut, ikäihmisten palvelut, toimeentulotuen Kela-siirto, ammattihenkilölaki, ehkäisevä päihdetyö, perhehoitolaki, asiakkaan asema ja oikeudet. Lastensuojelua on uudistettu useita kertoja ja myös siihen tulee merkittäviä, sosiaalityön käytännöissä näkyviä muutoksia. Edelleen sosiaalihuollon tiedonhallinnan kehittämistyö on valtakunnallisesti etenemässä.

Pelkästään sosiaalialan lakiuudistusten toimeenpano vaatii tuekseen mittavaa resurssia: pitkäkestoisista ja systemaattista koulutus-, tutkimus- ja kehittämistoimintaa, ja sen rakennetta. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja tuottamisen uudistuksen seurauksena muodostuvien isojen tuottajaorganisaatioiden palvelujen kehittäminen sosiaali- ja terveystaloudella sekä henkilöstön osaamisen modernisointi ja vahvistaminen ovat suuri haaste uusille organisaatioille. Kuntalaisten, asiakkaiden osallisuutta palvelujärjestelmässä tulisi vahvistaa, asiakaskeskeisyyttä ja valinnanvapautta lisätä. Tämän tulisi tapahtua ihmisille yhdenvertaiset mahdollisuudet saada sosiaali- ja terveyspalveluja ja vaikuttaa palveluihin turvaten. Asiakkaiden asiakasasioiden ja palveluprosessien kehittäminen ei saa hautautua isojen rakenteellisten uudistusten alle.

Parhaillaan eduskunnassa oleva Sosiaalihuoltolaki painottuu yksilötason tarpeisiin ja palveluihin. Sosiaalihuollon yhteiskunnallinen tehtävä eriarvoisuuden vähentäjänä ja syrjäytymistä ehkäisevänä toimintana kaipaisi vahvistamista. Tietoa palvelujen kehittämisen ja johtamisen perustaksi tuottava sosiaalipoliittinen ja sosiaalityön tutkimus ovat jääneet myös vähälle huomiolle. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiesitys ei ota huomioon sosiaalihuollon tutkimus- ja

koulutustoimintaa, ja sen rahoitusta tasavertaisesti terveydenhuollon kanssa. Sosiaalihuoltolain tulisi sosiaalialan keskeisenä sisältölakina turvata Terveydenhuoltolain tapaan toiminnan perustuminen vahvaan osaamiseen ja tutkimuspohjaiseen kehittämiseen. Tämä edistäisi aitoa palvelujen uudistumista ja integraatiota.

Sosiaalihuoltoa ja sosiaalipalveluja ei pidä sote-uudistuksessa nähdä terveystaloukselle alisteisina tai liian tuotantokeskeisesti, vaikka imu terveystalouksien sisälle palveluprosessien ja –ketjujen kehittämisen tueksi on suuri. Sosiaalihuolto ei ole vain heikompiosaisten palvelua, vaan osa koko yhteisön toiminnan rakennetta. Hyvinvointivaltion viimesijaisen turvaverkon ja aukkojen paikkaajan roolin rinnalla yhtä tärkeää sosiaalihuollon toimivuudelle on ennalta ehkäisevä työ ja sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien kasautumista ehkäisevä sosiaalipolitiikka. Sosiaalihuolto tarvitseekin toteuttaakseen tehtäviään vahvaa yhteistyötä työvoimapalvelujen, Kelan palvelujen, koulun, varhaiskasvatuksen, nuorisotyön, asuntotoimen ja jopa maankäytön ja kaavoituksen kanssa.

Sosiaalihuollon palvelujen tarve on kasvussa ja vaatisi vahvempaa resursointia. Sosiaalipalvelujen merkitys pitäisi nähdä siinä, miten ne aidosti tukevat ihmisten arkielämän sujuvuutta, kokoavat yhteen paikallisia voimavaroja ja rakentavat sosiaalista pääomaa kunnissa ja alueilla. Hyvin toimiva sosiaali- ja terveydenhuolto, sen palvelujärjestelmä ja kehittäminen ovat osa ihmisten hyvinvoinnin ja perusoikeuksien toteuttamista. Uusi hallituksen esitys sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaiksi perustuu siihen, että sosiaali- ja terveysalueita on viisi ja ne järjestävät kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Kuntayhtymät taas tuottavat palvelut ihmisille.

Perustuslakiin kirjattu perusoikeuksien toteuttaminen ja yhdenvertaisuusperiaate ovat olennaisia Sote-uudistuksen lähtökohtia ja tavoitteita, joita myös sosiaali- ja terveydenhuollon tulevalle järjestämislailla tavoitellaan. Kunnilla on vastuu ihmisten hyvinvoinnin kokonaisuudesta. Asiakkaat tarvitsevat arjessa sosiaali- ja terveystalouksien lisäksi monia muita kuntapalveluja selviytymisensä tueksi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä palvelutarpeiden synnyn vähentäminen ovat koko kunnan toimintaa. Kaikissa kuntapalveluissa tehdään olennaisia päätöksiä myös ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Olennaista on, miten kansalaiset itse voivat ottaa vastuuta ja vaikuttaa myös saamiinsa palveluihin. Sosiaalialan työllä oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi, arkielämän jatkuvuuden turvaamiseksi ja syrjäytymisen estämiseksi huolehdimme siitä, että kaikki ihmiset: - myös heikommassa asemassa olevat, voivat kokea hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta. Se on vastuunottoa ”Joulun valo”-runon hengessä.

”Elämän poluilla helähtää:

Joulun sanomaa maailma kantaa.

Rakkauden valo voimaksi jää.

Alati sydämiin vastuun antaa.”

(Elsi Liiten)

Kiitos kaikille yhteistyökumppaneillemme,
Rauhaisaa joulunaikaa ja Onnellista Uutta Vuotta 2015

Arto Rautajoki,
Kehitysjohtaja,
SONet BOTNIA

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen haaste vai mahdollisuus -seminaari 4.9.2014

Ylisosiaalineuvos Aulikki Kananoja muistutti puheenvuorossaan, että on tärkeä pitää mielessä uudistuksen perustavoite: sosiaali- ja terveydenhuollon kestävä pohjan varmistaminen. On varauduttava pitkään rakentamisjaksoon, jossa monet yksityiskohdat selviävät prosessin kuluessa. Mielessä on myös pidettävä, että samoihin tavoitteisiin voidaan edetä montaa tietä. Voimien ja jännitteiden esiintyminen on hyväksyttävä – oleellista on se, miten niitä käsitellään ja ratkotaan. Ongelmien kirjaamiseen ja välittämiseen on luotava kanava ja keinot.

Prosessin aikana on hyvä muistaa, että kaikki ihmiset – myös palvelujen käyttäjät – ovat sosiaalihuollon voimavaroja. On varmistettava asiakkaille välttämätön ja selkokielineen informaatio, mutta vältettävä turhaa informaatiota. Sosiaalialan ammatit ovat muutostyön agentteja – miten hyödynnämme oman kokemuksemme?

Kohtaamisia seminaarissa

Linkki seminaarin materiaaleihin: [Linkki](#)

Hankekuulumisia Pohjalaismaakunnista

AIKUISSOSIAALITYÖN SOS II – HANKE 2013–2015

SOS II -hankkeen joulukuun tiedote: [Linkki](#)

”MUUTAKIN KUIN SOTEA”- NÄKEMYKSIÄ JA POHDINTAA KUNTIEN JA TE-TOIMEN TOTEUTTAMASTA AKTIVOINTITYÖSKENTELYSTÄ NYT JA LAKIMUUTOKSEN JÄLKEEN

Taustaa

Kirjoitus perustuu syksyllä 2014 Etelä-Pohjanmaan alueelta kerätyn aktivointiresurssikyselyn vastauksiin. Kuntien sosiaalijohdon aloitteesta käynnistetty selvitys toteutettiin SeAMK:n TKI -harjoittelua suorittavan aikuisopiskelijan harjoitustyönä ja työn tilaajana oli SONet BOTNIA. Selvitys on jatkoa vuonna 2012 maakunnassa tehtyyn Aktivointityön resurssit -kyselyyn, jonka SONet BOTNIA toteutti yhdessä aikuissosiaalityön SOS II -hankkeen kanssa suppeampana sähköpostikyselynä keräten tuolloin tietoa Etelä-Pohjanmaan kuntien aktivointityöskentelystä ko. prosesseissa työskenteleviltä sosiaalihuollon ammattilaisilta. Nyt toteutettu uusi kysely laajennettiin koskemaan paitsi sosiaalitoimessa aktivointiprosessiin osallistuvia työntekijöitä myös Etelä-Pohjanmaan TE-toimiston aktivointiprosessissa vastinparina työskenteleviä asiantuntijoita sekä tuetun työllistymisen palvelulinjan johtajaa. Samalla tutkimuksen sisältöä hieman muokattiin edellistä laajemmaksi. Tutkimuksella saatiin kartoitettua useita hyviä kentältä tulleita havaintoja niin kuntien sosiaalitoimen kuin TE-toimiston aktivointiin osallistuvilta työntekijöiltä. Aktivointi ja aktivointityö termeinä tarkoittavat tässä yhteydessä koko sitä prosessia, joka asiakkaan kanssa toteutetaan TE -toimiston ja kunnan sosiaalitoimen yhteistyönä.

Aktivointityössä toisen organisaation ongelmat heijastuvat väistämättä myös toiseen organisaatioon

Päällimmäisenä kartoituksessa nousee esiin huoli molempien organisaatioiden, mutta varsinkin TE-toimiston aktivointityöhön suunnatuista henkilöresursseista. Erityisesti kuntien työntekijät olivat huolissaan TE-toimiston aktivointityöhön osallistuvan henkilökunnan määrästä, sijaisjärjestelyjen puutteesta sekä mahdollisuuksista liikkua tarvittaessa aktivointityön edellyttämällä tavalla: esimerkiksi virkailijan sairastuttua TE-toimistossa ei välttämättä ole antaa sijaista sosiaalitoimen työpariksi ja aikavarauksia joudutaan siirtämään pitkällekin. Vastaavasti myös asiakkaiden erilaisista elämäntilanteista johtuvien aikavarausten peruunnuttua uuden yhteisen ajan löytäminen on hyvin vaikeaa. Myös sosiaalitoimessa nähdään haasteena kohdistaa aktivointityöhön aikuissosiaalityöstä resurssia, koska ensisijaisesti tulee turvata toimeentulotukipäätöksiin liittyvä 7 päivän käsittelyaika ja työntekijäresurssia on ohjattava siihen. Joissakin kunnissa tosin oli jo aineiston perusteella tehty sisäisiä työnjakoja, joissa aktivointityöhön

sekä muuhun aikuissosiaalityön asiakastyöhön pystyy keskittymään nimetty työntekijä ja etuuskäsittelyyn omansa. Saavutetaanko sisäisellä työnjaolla kuitenkin ratkaisevaa etua?

Aktivointityössä on otettu jossain määrin käyttöön myös videoneuvottelulaitteita. Selvityksessä saadun palautteen mukaan nämä videoneuvottelut eivät kuitenkaan korvaa kasvokkain käytävää keskustelua. Vuorovaikutus kärsii, kun asiakkaan elekieli ja muu sanaton viestintä jää puutteelliseksi. Näitä laitteita käytetään sekä ajan, että matkakustannusten säästämiseksi. Voidaan kuitenkin kysyä pyhittääkö tarkoitus aina keinot? Aluehallintovirastolla on kunnille rahallinen sanktio, mikäli toimeentulotuen hakemuksia ei käsitellä määräajassa. Miksei aktivointityötä nähdä yhteiskunnassa niin tärkeänä, että sen toteuttamatta jättämisestä sanktioitaisiin? Kenelle lasku tuolloin kirjoitettaisiin – TE -toimistolle vai kunnalle?

Yhteistyö on hyvää, mutta aktivointiehdon täyttävien asiakkaiden määrästä on epätietoisuutta

Tutkimuksessa kysyttiin niin sosiaalitoimen kuin TE-toimiston työntekijöiltä sekä johtajilta palautetta yhteistyöstä. Vastaukset olivat poikkeuksetta samanlaisia. Vastaajat kokevat yhteistyön hyväksi ja hedelmälliseksi niin henkilötasolla kuin virastotasolla. Vastauksista henkii synerginen tunne siitä, että ”1+1 on enemmän kuin 2”. Molempien tahojen ammattitaitoa selvästi arvostetaan ja koetaan toisen täydentävän toista. Vaikka yhteistyö on toimivaa, voidaan edelleen kysyä, onko riittävästi aikaa hoitaa myös yhteistyöverkostoa? Aktivointityössä hän yhteistyöverkosto on tunnetusti laaja ja hyvin tarpeellinen.

Aktivointiehdon täyttävien asiakkaiden määrä oli yksi selvittelyn aihe. Vastauksista kävi ilmi, ettei virastoilla välttämättä ollut kovinkaan tarkkaa käsitystä asiakkaiden määrästä. Selvityksen toteuttajana yritin itsekin kartoittaa asiaa mm. Kelan tilastoista, TE-toimistosta sekä ELY-keskuksen kautta. Selvisi, että TE-toimiston asiakastietojärjestelmän tiedot aktivointiehdon täyttävistä asiakkaista eivät ole sellaisenaan luotettavia, vaan tiedot on käytävä läpi käsin. Kelassa puolestaan tiedetään ainoastaan maksettujen etuuspäivien määrästä. Huomioitavaa on se, että kaikki aktivointiehdon täyttäneistä asiakkaista eivät ole kirjoilla TE-toimistossa, vaan ehto voi täyttyä tulottomuuden perusteella sosiaalitoimen asiakkuudessa. Kuntien kaikista asiakastietojärjestelmistä ei ole mahdollista saada tilastoa näistä asiakkaista, vaan joissakin ohjelmissa aktivointiehdon täyttyminen tulee selvittää manuaalisesti. Eli yhtenäistä tilastointijärjestelmää, joka yhdistäisi kuntien ja TE-hallinnon tiedot henkilötunnustasolla, ei ole olemassakaan. Ongelmaksi tämä muodostuu, kun pitäisi tietää potentiaalisten asiakkaiden määrä, jotta aktivointityöskentelyyn tarvittavan henkilöresurssin määrää pystyttäisiin arvioimaan. Voidaan myös kysyä, kuinka voidaan arvioida tehtyä työtä, kun sitä ei voida suhteuttaa määrällisesti mihinkään yhtenäiseen tietoon? Ja jos nytkään ei voida vastata aktivointityön asettamiin moninaiisiin tarpeisiin, kuinka tämä on mahdollista tulevaisuudessa?

Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta

Tätä kirjoittaessa on eduskunnan käsittelyssä hallituksen lakiesitys (HE 183/2014) Työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140183>

Tällä uudella lailla laajennetaan nykyisten työvoiman palvelukeskusten tyyppinen palvelu kaikkiin kuntiin. Nykyiseen tilanteeseen verrattuna laki muuttaa potentiaalisten aktivointiasiakkaiden määrä selkeästi. Tarkoituksena on, että laissa mainittujen kriteerien piiriin kuuluvat asiakkaat kävisivät läpi enintään 3 kuukautta kestävästä intensiivisestä kartoitusjakson. Näillä ehdoilla uuden monialaisen yhteispalvelun asiakasmäärät tulevat nousemaan pilviin. Kuinka tämä yhtälö oikein voi toimia? Miten kunnat ja TE -toimisto voivat mitenkään vastata tuohon asiakasmäärään? Vai tehdäänkö nyt laki, jota ei ole tarkoitukseen toteuttaa täysimääräisesti? Myös eduskunnan eri valiokunnat ottivat työntekijäresurssin esille. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintöä lainatakseni:

”Monialainen yhteispalvelu on henkilökohtaista kasvokkain tapahtuvaa palvelua, joka edellyttää tiivistä vuorovaikutusta työttömän ja palvelua tarjoavan toimijan välillä. Uudistuksen myötä palvelun asiakasmäärät tulevat kasvamaan nykyisestä. Työvoiman palvelukeskukset ovat mahdollistaneet työttömien palvelutarpeen mukaiset pitkäkestoisetkin asiakasprosessit ja tarkoitus on, että palvelut voidaan jatkossa tarjota nykyistä useammalle työttömälle. Valiokunta korostaa, että kaikille mukana oleville viranomaisille tulee turvata riittävät resurssit palvelun toteuttamiseksi.”

On vaikea nähdä kuinka videoneuvottelut ja vähenevät henkilöresurssit sopivat tuohon kasvavaan asiakasmäärään. Lakiesityksessä myös hahmoteltiin 70 uuden työntekijän palkkaamista työ- ja elinkeinotoimistoihin. Kuinka paljon kunnilla on mahdollisuutta tarjota lisää henkilökuntaa? Aktivointityön lähtökohtana on kuitenkin työparityyppinen työskentelytapa yhdessä TE -toimiston ja kunnan sosiaalitoimen kesken. Aktivointityössä tarkoituksena on saavuttaa moniammatillisella (tai paremminkin monialaisella) yhteistyöllä asiakkaalle polku joko työelämään tai muualle niin, että elämänlaatu paranee. Kun julkisen talouden ongelmat korostuvat erilaisina säästöinä niin kuntien kuin valtionkin budjeteissa, kuinka käy asiakkaan? Jääkö asiakas organisaatioiden puristuksiin? Vievätkö organisaatioiden ja palveluiden muutokset kaiken energian asiakastyöstä?

Uusia työkaluja hahmottamassa – työnsuunnittelua, sosiaalityön ja terveydenhuollon konsteja?

Selvityksellä tiedusteltiin kuntien näkemyksiä siitä, millaisia työkalujen tulisi tulevaisuudessa olla, kun vastuu työllisyyden hoitamisesta siirtyy yhä enemmän heille. Vastauksissa eniten esille nousivat työntekijäresurssit, palkkatukityöpaikat kunnan sisältä, kuntouttavan työtoiminnan paikat sekä erilaiset työ-/yksilövalmentaja -ja työnsuunnittelijapalvelut. Myös toimivat ja riittävät terveydenhuollon palvelut nousivat esille useissa vastauksissa. Valtaosalla nykyisten työvoiman palvelukeskusten asiakkaista on fyysisiä tai psyykkisiä terveyden ongelmia, jotka rajoittavat tai

estävät työn hakemista tai saamista. Kuinka kunnat voisivat parantaa työttömien työterveyspalveluita? Eivätkö esimerkiksi ennaltaehkäisevät tarkastukset työttömien parissa ehkäisisi erikoissairaanhoidon kustannuksia pitkällä aikavälillä?

Erilaiset työvalmentaja- ja työnsuunnittelijapalvelut nousevat selkeästi esille aineistosta nimenomaan sosiaalityön apuna. Vastauksissa nämä palvelut nähdään tarpeellisina, jotta sosiaalitoimen aikuissosiaalityötä tekevät voisivat keskittyä asiakastyöhön, eikä kuntouttavan työtoiminnan paikkojen haalimiseen. Eikö rahoitusvastuun nyt työmarkkinatuesta noustessa voitaisi esimerkiksi ajatella niin, että työnsuunnittelijan työpanos maksaa itsensä takaisin säästyneinä työmarkkinatukimenoina? Aktivointityössä esiintyvät puutteet on osin korjattavissa rahalla: rahalla saa palkattua uusia työntekijöitä kaikille toimijoille ja tarjottua useammalle palkkatukea työllistymistä edistämään. Rahalla ei kuitenkaan saa ostettua asennemuutosta eikä motivaatiota. Ne saadaan toimimaan vain ihmisten välisellä vuorovaikutuksella. Jos tähän vuorovaikutukseen ei kyetä panostamaan niin erästä vastaajaa lainatakseni: Mitä yksittäinen työntekijä voi tehdä, jos poliittiset päättäjät ovat jo ratkaisseet reunaehdot omalla tavallaan?

Tulevilla lakiuudistuksilla pyritään siihen, että asiakas saisi tarvitsemansa palvelut oikea-aikaisesti, joustavasti ja riittävän monialaisesti. Nykyisessä muutospainneessa sosiaalityön tulee kehittää, kokeilla ja arvioida uusia työmenetelmiä ja -käytäntö yhdessä työntekijöiden ja asiakkaiden kanssa niin aktivointityön, kuntouttavan työtoiminnan kuin sosiaalisen kuntoutuksen osalta. Tutkittua tietoa sosiaalityön vaikuttavuudesta on saatavilla ja tätä tietoa on aika hyödyntää kehittämistyössä.

Mika Kontiainen, sosionomiopiskelija, SeAMK.

Yhteistyössä SONet BOTNIA:n kehittämissuunnittelija Anne Saarijärven ja SOS II -hankkeen hankesuunnittelija Maarit Paston kanssa.

LASSE - LASTENSUOJELUTARPEEN SELVITYKSEN KEHITTÄMINEN VÄLI-SUOMESSA - KEHITTÄMISHANKE

LasSe-hankkeen joulun uutiskirje: Tässä linkki: [LasSe Uutiskirje 2/2014](#)

Uutiskirje sisältää ajankohtaiskatsauksen LasSe -hankkeen kehittämistyöhön:

- Projektinjohtajan jouluterveiset
- asiaa LasSe -asiakaskahviloista kehittämistyön tukena
- Yhteistyökyselyn tuloksista pohjana yhteiselle työskentelylle
- Lastensuojelutarpeen selvityksen esitteiden työstämisestä
- Utarbetande av broschyrer kring utredning av behovet av barnskydd sekä
- Lastensuojelutarpeen selvityksen kartoitus Väli-Suomen toimintakäytännöistä.

”Huonommin mulla menisi, jos ei lastensuojelua olisi” – Lasten kokemuksia lastensuojelun avo- huollon asiakkuudesta

Pro gradu-tutkielmani aiheen valintaan vaikutti oman kiinnostukseni lisäksi tietoisuus siitä, että Suomessa on tehty varsin vähän tutkimusta lastensuojelun avohuollon työstä samoin kuin lastensuojelun yksittäisten työmenetelmien kehittämiseen liittyvää tutkimusta. Yksi keskeinen lastensuojelutyön tutkimuksen katvealue on kokemustiedon puute, eikä etenään lasten kokemuksia ole juurikaan tutkittu. Kansainvälisessä tutkimuksessa on viime vuosina noussut esiin uusi käsitys lapsista aktiivisina sosiaalisina toimijoina ja oman lapsuutensa rakentajina henkilökohtaisten kokemustensa kautta. Myös oma työkokemukseni lastensuojelussa on tuonut esiin sen tosiasian, ettei arkisessa lastensuojelun sosiaalityössä aina ole riittävästi aikaa eikä mahdollisuuksia kuunnella lasta ja hänen kokemuksiaan eikä kohdata lasta lastensuojelun varsinaisena asiakkaana, vaan työskentely saattaa olla varsin aikuiskeskeistä. Tutkimuksessani halusin antaa pääpainon lasten kokemuksille arvokkaana ja vähän tutkittuna tutkimuskohteena.

Tutkielmassani pyrin määrittelemään lastensuojelun sosiaalityön erityispiirteitä ja asiakkuuden taustoja. Lastensuojelun asiakkuudesta nostin esiin erityisesti osallisuuden ja lapsikeskeisyyden käsitteet. Osallisuus on lastensuojelun asiakkuudessa läsnä hyvin monitasoisena ja perusta sille muodostuu lasten oikeuksien kautta. Se on myös tärkeä eettinen ja työkäytäntöihin liittyvä ammatillinen haaste, jossa kyse on työntekijän kokonaisvaltaisesta asenteesta ja lapsen erityisasemasta, ei pelkästään lapsen tapaamisesta. Lapsi tulee nähdä aktiivisena toimijana eikä pelkästään työskentelyn tai arvioinnin kohteena. Lasten osallisuus ei kuitenkaan toteudu, elleivät aikuiset luo sille edellytyksiä. Lapsella on aina vähintään oikeus tietää, mistä työskentelyssä on kysymys vaikka hän ei haluaisi käyttää osallistumis- tai kuulemisoikeuttaan. Lapselle kokemus siitä, että häntä kuullaan ja mahdollisuus kertoa omista asioistaan voi olla hyvin merkityksellistä. Lapsikeskeisyys työskentelyssä merkitsee erityisesti lapsen osallisuutta ja lapselle mahdollisuutta tuoda esiin omat tarpeen-

sa, toiveensa ja omaan elämäänsä liittyvät kokemuksensa, joiden välittymisen turvaaminen on vanhemman tehtävä. Näin ollen vanhemman tukeminen voidaan nähdä pelkästään osana lapsen tarpeiden ja oikeuksien turvaamisen prosessia.

Tutkimukseni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, joka on tieteenfilosofiselta näkökulmaltaan fenomenologis-hermeneuttinen eli kokemuksia ja tulkintoja korostava. Aineisto on analysoitu aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Teemoittelun avulla haastatteluaineisto on järjestetty sen merkitysten mukaan perustuen lasten kokemusten ja niistä tehtyjen tulkintojen varaan. Erityisesti lapsia tutkittaessa fenomenologinen tutkimusasetenne on luonteva tapa kohdata lapsi, sillä fenomenologinen haastattelu on luonteeltaan avoin, luonnollinen ja keskustelunomainen eikä vastauksia saa ohjata tai rajata. Vain lapsi itse voi relevantisti kuvata omaa kokemusmaailmaansa ja lasta haastateltaessa tutkijan tulee pyrkiä näyttäytymään lapselle muuna kuin autoritaarisena kasvattajana. Tutkijana tulisi löytää tasapaino, joka asettaa lapsen näkökulman etualalle ja kunnioittaa lasta, mutta on samalla tietoinen lapsen riippuvuudesta suhteessa aikuisiin. Haastattelua edesauttaa kokemuksellinen vastavuoroisuus eli dialogi, leikki, ihmettely ja hämmästyminen. Lapsen tavalle puhua ja kommunikoida tulee kohtaamisessa antaa riittävästi tilaa.

Tutkimuskysymyksilläni halusin selvittää, millaisia kokemuksia lapsilla oli lastensuojelun avohuollon asiakkuudesta, miten lapset olivat kokeneet lastensuojelun avohuollon tukitoimien auttaneen heitä sekä millainen on hyvä sosiaalityöntekijä lasten näkökulmasta. Tutkimusaineisto koostui yhdeksästä lapsesta, jotka olivat iältään 8 – 14 -vuotiaita. Haastatelluissa lapsissa oli kuusi tyttöä ja kolme poikaa. Avohuollon tukitoimina lasten perheissä oli ollut perheohjausta, avohuollon sijoituksia, perhekuntoutusta, tukiperhe ja tukihenkilö. Mielestäni avohuollon tukitoimet näyttäytyivät tutkimusaineistossani hyvin monipuolisesti. Tein kaikki haastattelut lasten kotona. Erityisesti tutkimuksen aineiston hankintaan liittyi suuria haasteita, sillä tutkimuksen aiheena lastensuojelun asiakkuus on arka ja tunteita herättävä.

Lasten kokemukset lastensuojelun avohuollon asiakkuudesta näyttäytyivät pääosin myönteisinä. Kokemukseen vaikuttavina tekijöinä lasten puheesta nousivat teemat, jotka liittyivät lapsen yleiseen mielikuvaan lastensuojelusta, lapsen kokemukseen sosiaalityöntekijästä sekä lapsen kokemukseen omasta osallisuudestaan lastensuojelun asiakkuudessa. Lapset, joilla oli selkeä käsitys omasta lastensuojelun asiakkuudestaan, tieto ja kokemus omasta sosiaalityöntekijästä sekä avohuollon tukitoimia jotka he kokivat mielekkäinä, pitivät lastensuojelua selkeästi hyvänä ja positiivisena asiana. Heillä oli tunne, että lastensuojelu toi apua ja turvaa.

Lasten kokemukset sosiaalityöntekijästä vaihtelivat ja sosiaalityöntekijä jäi heille melko etäiseksi. Perheessä työskentelevät perheohjaajat lapset sen sijaan kokivat merkityksellisinä ja heidän kauttaan myös lasten osallisuus työskentelyssä vahvistui. Kaiken kaikkiaan lapset suhtautuivat sosiaalityöntekijään tai muihin lastensuojelun työntekijöihin positiivisesti. Jopa lapsi, jolla muuten oli hiekan kielteinen käsitys lastensuojelusta, kuvasi omaa sosiaalityöntekijäänsä sanoen, että olisi se voinut pahempikin olla. Kokemus sosiaalityöntekijästä ei näyttäytynyt kuitenkaan niin merkittävä-

nä, kuin voisi olettaa. Enemmän lasten kokemukseen lastensuojelusta vaikuttivat ne toimenpiteet, joita asiakkuuden aikana oli tehty ja miten ne olivat vaikuttaneet lapsen elämään. Lasten kokemukset tahdonvastaisista toimenpiteistä, kuten esimerkiksi kiireellisestä sijoituksesta, heikensivät lasten luottamusta sosiaalityöntekijäänsä ja lastensuojeluun.

Lasten kokemus avohuollon tukitoimien hyödyllisyydestä vaihteli aineistossani. Kolmasosa lapsista ei kokenut muutosta tapahtuneen tai he eivät osanneet sitä kuvata. Tähän saattoi vaikuttaa se, ettei lapsilla ollut selkeää käsitystä lastensuojelun työskentelystä perheessään tai työskentelyn tavoitteista. Loput tutkimukseen osallistuneista lapsista kokivat tukitoimien hyödyttäneen joko heitä itseään tai vanhempiaan. Lasten mukaan avohuollon tukitoimet olivat auttaneet hyvin konkreettisissa asioissa, jotka vaikuttivat suoraan lapsen arkeen. Lapsille ei niinkään näyttäytynyt merkityksellisenä se, miten tai millaisin keinoin perheessä työskenneltiin. Heille merkitsi enemmän se, että heidät huomioitiin työskentelyssä ja että he saivat osallistua siihen.

Lapset tuottivat haastatteluissa paljon sellaisia ominaisuuksia, jotka heidän mielestään liittyivät hyvään sosiaalityöntekijään. Nämä ominaisuudet liittyivät paitsi työntekijän persoonaan, myös hänen tapaansa tehdä työtä ja lasten mahdollisuudesta vaikuttaa siihen. Sosiaalityöntekijän tai perheohjaajan tulisi lasten mielestä olla mukava ja huumorintajuinen sekä persoonallisuudeltaan sellainen, joka osaisi myös pitää hauskaa ja hullutella lapsen kanssa. Toiminnallisuus lasten ja lastensuojelun työntekijöiden kohtaamisissa näyttäytyi lapsille mielekkäänä. Erityisesti aineistosta nousi esille lasten toiveet osallisuudesta asiakkuudessa, sosiaalityöntekijän tapaamisista sekä totuudenmukaisen tiedon saamisen tärkeydestä sosiaalityöntekijältään. Lapset eivät halunneet olla passiivisia toimenpiteiden kohteita, vaan itse mukana päättämässä ja vaikuttamassa mahdollisuuksiensa mukaan asioihin, jotka heidän elämäänsä koskettavat.

Tutkimukseni vahvistaa lapsikeskeisen työotteen kehittämisen tarvetta lastensuojelussa. Teke-mieni haastattelujen kautta ilmi tuleva lasten oma toive kuulluksi tulemisesta, osallisuudesta ja toiminnallisuudesta olisi syytä ottaa huomioon ja pohtia, miten työntekijöinä voimme vastata näihin toiveisiin. Työntekijäresursseja ja työkäytäntöjä tulee voida muuttaa siten, että lasten kohtaaminen lastensuojelun sosiaalityössä mahdollistuisi entistä laajemmin.

Sirpa Pasto, YTM sosiaalityöntekijä, Seinäjoen kaupungin lastensuojelu

Tiivistelmä löytyy Tampereen yliopiston sivulta: <http://tampub.uta.fi/handle/10024/95590>

Hyvinvointitietotuotannon kehittäminen

ETELÄPOHJALAISTEN NUORTEN ÄÄNI ESIIN - NÄKEMYKSIÄ JA KOKEMUKSIA HYVINVOINNISTA SEKÄ HYVINVOINTIPALVELUISTA

Kolmen pohjalaismaakunnan alueella toteutettu hyvinvointibarometritutkimus 2012 kokosi ilmentyessään asiantuntijoiden näkemykset väestöryhmien hyvinvoinnista pohjalaismaakunnissa. <http://www.theseus.fi/handle/10024/69067> .Yksi hyvinvointibarometrin ja sen pohjalta tehtyjen asiantuntija-arvioiden johtopäätöksistä oli huoli nuorten hyvinvoinnista: asiantuntijoiden mielestä nuorten syrjäytymiseen tulisi puuttua yksilöllisillä ratkaisuilla ja monialaisella yhteistyöllä, rakenteellisia yhteiskuntapoliittisia ratkaisuja unohtamatta.

SONet BOTNIA:n aloitteesta nuorten hyvinvoinnista haluttiin lisätietoa nimenomaan kokemusnäkökulman kautta. Nuorten kokemustiedon kartoittajina toimivat kesällä 2014 Seinäjoen ammatti- korkeakoulun sosionomiopiskelijat opetussuunnitelmaansa sisältyvänä TKI- harjoitteluna SONet BOTNIA:n ja SeAMK:n laatiman haastattelurungon mukaisesti. Nuorten hyvinvointikäsitteitä ja palvelunäkemyksiä avaava artikkeli on kirjoitettu Päivi Rinteen ja Anne Saarijärven toimesta dokumentoitujen haastatteluiden pohjalta uuteen nuorten teemaa monesta näkökulmasta tarkastelemaan EP:n hyvinvointikatsaus 2014 -verkkajulkaisuun <http://www.epliitto.fi/?page=hyvinvointikatsaus>. Tavoitteena on ollut antaa tilaa nuorten äänelle ja nuorten vastaajien tavalle puhua hyvinvoinnista, nuorten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä sekä hyvinvointipalveluita koskevista kokemuksista ja mielipiteistä.

Voidaan todeta, että niin hyvinvointibarometritutkimuksen asiantuntijoiden kuin nuortenkin näkemyksistä löytyi paljon yhtäläisyyksiä: mm. monialaisen, oikea-aikaisen ja kohdennetun työn merkitys hyvinvoinnin vahvistajina, mutta myös huoli haja-asutusalueiden palveluiden tulevaisuudesta esiintyy molempien vastauksissa, joskin hiukan eri tavoin sanoitettuna. Toteutettu nuorten kokemustiedonkeruu tuotti rikkaan aineiston nuorten hyvinvoinnista ja hyvinvointipalvelukokemuksista. Haastatteluissa vinjettiaineistona käytetty hyvinvointibarometriaineisto toimi hyvin paitasi taustoittajana, mutta myös haastoi nuoria aikuisia asiantuntijoiksi hyvinvoinnin- sekä hyvinvointipalvelujen ja myös niiden kehittämisessä.

SONet BOTNIA:ssa on keskusteltu siitä, että vastaavia hyvinvoinnin kokemuscas -tiedonkeruita toteutettaisiin jatkossa valituista kuntalais-/asiakasryhmistä myös muissa Pohjalaismaakunnissa, mutta yhteistyökumppanuuksia ja erillisresurssia toiminta tämän Etelä-Pohjanmaalla toteutetun pilotoitkokemuksen perusteella kuitenkin vaatii.

Anne Saarijärvi, kehittämissuunnittelija, SONet BOTNIA

Opetus- ja tutkimuslinikkatoiminta – Pohjanmaan opetus- klinikka esittäytyy

Vaasan seudun opetus- ja tutkimuslinikka-hankkeen kokeiluvaihe on päättymässä joulukuun lopussa. Hankkeen aikana on suunniteltu ja toteutettu käytännönopettajakoulutus, suunniteltu praksistoimintaa yhteistyössä Vaasan sosiaalityön palvelualueella, Maalahdessa lasten, nuorten ja perheiden palveluissa sekä Mustasaarella sosiaaligerontologisessa työskentelyssä. Lisää tietoja asiasta löydätte suomeksi ja ruotsiksi verkkosivuilta http://www.fskompetenscentret.fi/vart_jobb/projekt/vasaregionens_undervisningsklinik/. Hanke on toteutettu Vaasan kaupungin, Det Finlandssvens kompetenscentretin, Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen sekä SONet BOTNIAn yhteistyönä.

Sosiaalihuollon tiedonhallinnan ajankohtaista

Sosiaalialan osaamiskeskuspäivillä elokuussa 2014 käynnistettiin sosiaalialan tiedonhallinnan alueellisen kehittämisen valtakunnallinen yhteistyöverkosto Stake. Verkoston toiminnan tavoitteita ovat mm. selvitystiedon tuottaminen, alueellisen ja valtakunnallisen kokonaiskuvan luominen, kehittämisen yhteensovittaminen ja työnjaosta sopiminen sosiaalihuollon tiedonhallintaa koskevissa asioissa. Verkoston toimintatapoja ovat säännölliset kokoontumiset ja tiedottaminen sosiaalialan tiedonhallinnan kehittämisasioista. Verkostolle on esitetty odotuksia valmistella sosiaalialan osaamiskeskukset osallistumaan sosiaalihuollon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen ja sosiaalihuollon määrämuotoisten asiakasasiakirjojen kehittämistyöhön (Kansa), joka on aikataulutettu käyttöönotettavaksi terveydenhuollon vastaavien palveluiden käyttöönoton jälkeen (Kanta). Stake-verkoston puheenjohtaja on Antero Lehmuskoski Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ISO:sta. SONetBOTNIA:n yhdyshenkilöinä verkostossa ovat Iiris Jurvansuu ja Arto Rautajoki.

SONet BOTNIA VERKOSTOT ETELÄ-POHJANMAALLA JA KESKI-POHJANMAALLA.

Etelä-Pohjanmaalla:

- SONet BOTNIA Etelä-Pohjanmaan alueellinen ohjausryhmä
- Etelä-Pohjanmaan sosiaali- ja perusturvajohdon verkosto
- EP:n sosiaalihuollon lähijohdon verkosto
- EP:n monialainen lapsiperhepalvelujen kehittäjäverkosto (yhteistyössä LasSe-hanke)
- Aikuisssosiaalityön asiantuntijaryhmä/ SOS -klubi (yhteistyössä SOS -hanke)
- Kuntien- ja terveydenhuollon sosiaalityöntekijöiden yhteistyöverkoston työkokoukset (yhteistyössä EPSHP:n sosiaalitoimen yksikkö)
- Etelä-Pohjanmaan hyvinvointijohtamisen verkosto (yhteistyössä mukana EP:n liitto ja Kuntaliitto)
- EP:n täydennyskoulutusverkosto (osaamiskeskuksen koordinoima Etelä-Pohjanmaan täydennyskoulutustahojen, SOSTE ry:n, Aksilan ja SONet BOTNIA:n muodostama yhteistyöverkosto)
- Etelä-Pohjanmaan hyvinvointitietotuotannon kehittäjäryhmä

SONet BOTNIA on mukana myös seuraavissa työ-, ohjaus- ja kehittäjäryhmissä:

- Etelä-Pohjanmaan ennakointityöryhmä
- Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategian hyvinvointityöryhmä
- Perusterveydenhuollon ja terveyden edistämisen yksikkö Aksilan ohjausryhmä
- EPSHP:n terveyden edistämisen neuvottelukunta
- Seinäjoen sosiaalityön opetus- ja tutkimuskeskus, ohjausryhmä
- Ylimaakunnallinen sosiaalityön opetus- ja tutkimuslinikoiden neuvottelukunta (Tay koordinoijana)
- Pikkulapsipsykiatrasta ja varhaisen vuorovaikutuksen tukemista koordinoiva työryhmä

Keski-Pohjanmaalla:

- Keski-Pohjanmaan alueellinen kehittäjäryhmä
- Aikuisssosiaalityön kehittäjäverkosto
- Vammaissosiaalityön kehittäjäverkosto
- Keski-Pohjanmaan hyvinvointitietotuotannon kehittäjäryhmä

Ylimaakunnallisia verkostoja:

- SONet BOTNIA:n koordinoima ylimaakunnallinen lastensuojelun kehittäjäryhmä
- SONet BOTNIA:n ylimaakunnallinen hyvinvointitietotuotannon kehittäjäryhmä
- Kaste -hankkeiden Väli-Suomen alueen ja Pohjois-Suomen alueen ohjausryhmät / Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan ohjaus- ja asiantuntijaryhmät
- Muiden kehittämishankkeiden ohjausryhmät
- Valtakunnalliset neuvottelukunnat, työryhmät ja verkostot

Tulevia tilaisuuksia ja tapahtumia

- Sosiaalityön USUS -kiertue Seinäjoki 13.1.2015 (valtuustosali)
http://www.socca.fi/files/3943/Sosiaalityontekijoiden_uskomme_sinuun_kiertueen_kutsu_2015.pdf
- EP:n täydennyskoulutusverkosto 16.1.2015
- Sosiaalihuollon lähijohdon työkokous - "Aikuissosiaalityö kunnan työllisyyden hoidon ytimessä?" (Alavus 22.1.2015)
- Aikuissosiaalityön päivät 22.–23.1.2015, Helsinki
http://www.socca.fi/aikuissosiaalityo/kehittaminen_ja_menetelmat/aikuissosiaalityon_paivat_2015
- Voikukat -ohjaajien vertaistapaaminen ja infotilaisuus, 23.1.2015 (Mediwest 6. krs.)
<http://www.voikukia.fi/tapahtumat/tapahtumat>
- Alueellisen tiedontuotannon ylimaakunnallinen työryhmä, Vaasa 27.1.2015
- SOS II: Etelä-Pohjanmaan rakenteellisen sosiaalityön kevään työpajat 28.1., 26.3. ja 23.4.2015 (Seinäjoki)
- Vammaissosiaalityön kehittäjäverkoston kokoontuminen 10.2.2015.
- Etelä-Pohjanmaan monialainen lapsiperhepalvelujen kehittäjäverkosto 16.2. ja 22.5.2015
- Etelä-Pohjanmaalla kansanedustajille ja kansanedustajaehdokkaille tarjotaan sote-soppaa 16-17.2.2015. Tarkempi markkinointi myöhemmin.
- Aikuissosiaalityön kehittäjäverkoston kokoontumiset 18.2., 4.5., 16.9. ja 18.11.
- Kiurun järjestämä kokopäiväinen perhehoidon seminaari 3.3.2015.
- Etelä-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistyksen toteuttama itsemääräämislainsäädäntöä koskeva koulutuspäivä yhteistyössä SOSTEn ja SeAMKin kanssa 12.3.2015.
- Kansainvälinen sosiaalityöpäivä ympäri maailman 17.3.2015.
- Maakuntaseminaari Kokkolan Yliopistokeskus Chydeniuksessa 17.3.2015.
- Lastensuojelun alueellinen kehittäjäverkosto kokoontuu 19.3.2015.
- Eroauttaminen 27.4.2015, Seinäjoki (LasSe -hankkeen koulutustilaisuus)

Ennakkotietoa STM:n järjestämästä koulutuskierrosta: Mitä uusi laki muuttaa toimintaa?

Sosiaali- ja terveysministeriö järjestää yhteistyössä Aluehallintoviranomaisten, Valviran ja THL:n kanssa keväällä 2015 laajan koulutuskierroksen uuden sosiaalihuoltolain toimeenpanosta. Koulutukset on suunnattu sekä sosiaalialan työntekijöille että sosiaalihuollon toimintaa johtaville henkilöille.

Tarjolla on kaksi koulutuspäivää. Ensimmäisenä päivänä keskitytään lapsiperheiden asioihin ja toisena aikuisten kanssa työskentelyyn. Osallistujat voivat valita itseään kiinnostavan koulutuspäivän tai osallistua molempiin päiviin.

Koulutuksia järjestetään SONet BOTNIA-alueella seuraavilla paikkakunnilla (Huom! Tiedot tarkentuvat sosiaali- ja terveysministeriön sivuille.):

26.-27.3.2015 Vaasa (vko 13)

Koulutus on maksutonta.

Ilmoittautuminen avautuu viikolla 2.

Lisätietoja

erityisasiantuntija Virva Juurikkala, p. 0295 163 204
hallitusneuvos Lotta Hämeen-Anttila, p. 0295 163 406

SONet BOTNIAN henkilöstön yhteystiedot:

kehitysjohtaja Arto Rautajoki

puh. 040 830 2399, sähköposti: arto.rautajoki@seamk.fi

kehittämissuunnittelija Tuula Mulju (Pohjanmaa)

puh. 040 524 9933, sähköposti: tuula.mulju@vaasa.fi

kehittämissuunnittelija, Anne Saarijärvi (Etelä-Pohjanmaa)

puh. 040 830 3950, sähköposti: anne.saarijarvi@seamk.fi

kehittämissuunnittelija, Iiris Jurvansuu (Keski-Pohjanmaa)

puh. 044 7809 976, sähköposti: iiris.jurvansuu@kokkola.fi

Pohjoismaisen erityistehtävä, kehittämissuunnittelija Marjo Hannu-Jama

puh: 040 673 8451, sähköposti: marjo.hannu-jama@vaasa.fi

hankejohtaja Päivi Krook, SOS II-hanke

puh. 040 830 23 30, sähköposti: paivi.krook@seamk.fi

hankesuunnittelija Maarit Pasto, SOS II-hanke

puh. 040 830 04 83, sähköposti: maarit.pasto@seamk.fi

projektityöntekijä Jaana Viinamäki, SOS II-hanke

puh: 040 680 7506, sähköposti: jaana.viinamaki@seamk.fi

projektityöntekijä Marjaana Hinkka, SOS II-hanke

puh: 040 680 7517, sähköposti: marjaana.peltola@seamk.fi

projektityöntekijä Sirpa Tuomela-Jaskari, LasSe-hanke (Etelä-Pohjanmaa)

puh: 040 830 0446, sähköposti: sirpa.tuomela-jaskari@seamk.fi

projektityöntekijä Pamela Antila, LasSe-hanke (Pohjanmaa)

puh: 040 680 7518, sähköposti: pamela.antila@seamk.fi

